

Pretnje ljudskim pravima i demokratiji

(Human Rights and Democracy Alert)

Mesečni bilten u izdanju Fonda Biljana Kovačević-Vučo

Broj 1

NORWEGIAN EMBASSY

Realizaciju projekta, finansijski je podržala ambasada Kraljevine Norveške u Beogradu
www.norveska.org.rs

Bezmalobolno deceniju i po nakon okončanja balkanskih ratova iz devedesetih godina prošlog veka, Srbija se nalazi u dubokoj krizi koja je najvećim delom i nastala kao posledica pogubne politike koja je tada vodjena. Kriza – koja nije samo ekonomska – zahvatila je sve sfere života, a posebno pogodja nezaštićene i marginalizovane društvene slojeve. Osiromašeno stanovništvo se svakodnevno suočava sa tromom, neefikasnom i često korumpiranom upravom, niskim kvalitetom usluga i zaštite u zdravstvu, školstvu, pravosuđu, medijima itd. Poremećen sistem vrednosti i spor razvoj funkcionalnih demokratskih institucija posebno pogodja mlade¹ koji lako poostaju plen agresivne propagande inspirisane “teorijama zavere”, ksenofobijom i identifikovanjem sa nosiocima ideja nespojivim sa savremenim demokratskim vrednostima.

Zbog toga je prvi broj Biltena HRDA posvećen istraživanju vrednosnih stavova mladih u Srbiji, koji će tokom šestomesečnog trajanja ove faze projekta biti jedna od njegovih središnjih tema.

VREDNOSTI I KULTURNI AKTIVIZAM MATURANATA SRBIJE

Zavod za proučavanje kulturnog razvitka (<http://www.zaprokul.org.rs>) sproveo je opsežno istraživanje o vrednosnoj orijentaciji i etničkim i kulturnim preferencijama maturanata srednjih škola širom Srbije. Metodom standardizovanog upitnika

1 Nadležni organi vlasti i druge institucije gotovo svakodnevno saopštavaju da dolazi do dramatične eskalacije nasilničkog ponašanja – pri čemu posebno zabrinjavaju sukobi, pa i ubistva, između različitih etničkih zajednica -, uživanja opojnih droga i alkohola, nacionalistički i antisemitski ispadi u kojima po pravilu učestvuju mladi.

obuhvaćen je uzorak od 1733 maturanata 65 srednjih škola, i to 33 stručne i 32 gimnazije. Anketirana su „bolja“ odeljenja u školi i većina anketiranih maturanata je prethodni razred završila sa odličnim uspehom. Uzorak je raspoređen tako da najveći broj ispitanika živi u urbanim sredinama i izjašnjavaju se uglavnom kao Srbi pravoslavne veroispovesti. Dve trećine anketiranih momaka planira da upiše tehničko-tehnološke fakultete, dok su devojke više okrenute društveno-humanističkim fakultetima. Želje maturanata najmanje su okrenute prirodno-matematičkoj sferi. Ispitanici su rođeni u periodu rascepa Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i balkanskih ratova 1990tih, a njihovo detinjstvo i odrastanje teklo je tokom „velikog rata vrednosti“, „rata“ između „tradicionalista“ i „evropejaca“. Vreme političkih, društvenih i kulturoloških promena krajem 20. i početkom 21. veka, predstavlja period odrastanja i društvenog sazrevanja ispitanika anketiranih prilikom izrade projekta U kojoj meri je sve to uticalo na vrednosne stavove srednjoškolaca, odnosno učenika završnih razreda srednjih škola, od čijih vrednosnih odabira zavisi budućnost društva.

KOLIKO SU DANAŠNJI MATURANTI TRADICIONALISTIČKI ORIJENTISANI?

Maturanti srednjih škola u Srbiji pokazuju nizak stepen tradicionalizma. Ukoliko i jesu tradicionalisti, njihov tradicionalizam se najviše vezuje za dom i porodicu. Više od trećine maturanata pokazalo je neodređen stav prema tradicionalizmu, dok se najveći broj maturanata nalazi u kategoriji blagog tradicionalizma. Učenici gimnazija su u manjoj meri okrenuti tradicionalizmu u odnosu na njihove vršnjake koji završavaju stručne škole. Iako su u manjini, maturanti tradicionalističkih uverenja uglavnom smatraju da je njihov kulturni model dominantan, odnosno da se ponašaju kao većina, dok netradicionalisti sebe posmatraju kao pripadnike alternativnog kulturnog modela.

Sklonost ka tradicionalizmu	% u uzorku
Ne pokazuju	12%
Blaga	35,3%
Neodredjena	39,7%
Umerena	12%
Izražena	1%
Ukupno	100.0%

Zanimljivo je da su u grupi blagih tradicionalista brojnije osobe ženskog pola (74,1% prema 25,9%), dok momci u većoj meri pokazuju sklonost ka patrijarhalnim stavovima. Stepenn tradicionalizma opada u etnički mešovitoj sredini kakava je Vojvodina, dok je najizraženiji u Beogradu.

KAKO PROVODE SLOBODNO VREME (CEO UZORAK)?

Aktivnost u slobodnom vremenu (3 odgovora)	Odgovori		% slučajeva
	Broj	%	
Spava, dosadjuje se	305	6.7%	20.2%
U krugu porodice	348	7.7%	23.0%
Gleda TV	730	16.1%	48.3%
Internet, igrice	561	12.4%	37.1%
Čita knjige	326	7.2%	21.6%
Piše, slika, svira	160	3.5%	10.6%
Druži se sa prijateljima	733	16.2%	48.5%
Ide u bioskop, pozorište, galerije, muzeje, koncerte	136	3.0%	9.0%
Ide na sportske događaje	153	3.4%	10.1%
Izlazi u kafiće	572	12.6%	37.8%
Ide u kladionice, kazina	80	1.8%	5.3%
Bavi se sportom	403	8.9%	26.7%
Nešto drugo	29	0.6%	1.9%
U k u p n o	4536	100.0%	300.0%

KAKO SLOBODNO VREME PROVODE NETRADICIONALISTI I BLAGI TRADICIONALISTI, ODNOSNO ONI KOJI SU SKLONI TRADICIONALIZMU?

Netradicionalisti		Tradicionalisti	
U druženju sa prijateljima	50,1%	Internet/igrice	49,7%
Gledajući TV	47%	Gledajući TV	41,4%
Izlazi u kafiće	36,4%	U druženju sa prijateljima	37,7%
Internet/igrice	31,9%	Izlazi u kafiće	34,6%
Čita knjige	27,3%	Bavi se sportom	28,8%
Bavi se sportom	22,2%	Spava, dosadjuje se	21,5%
U krugu porodice	21,2%	U krugu porodice	20,95
Spava, dosadjuje se	13%	Posećuje sportske događaje	18,8%
Piše, slika, svira	12,4%	Čita knjige	10,5%
Odlazi na kulturne sadržaje	10,5%	Odlazi u kladionice, kazina	10,5%
Posećuje sportske događaje	5,8%	Piše, slika, svira	5,2%
Odlazi u kladionice, kazina	2,9%	Odlazi na kulturne sadržaje	4,2%

Slobodno vreme najviše provode u druženju, razonodi i zabavi, internet je tek na četvrtom mestu. Najmanje njih slobodno vreme provodi u ustanovama kulture. Primetna je razlika između onih koji izražavaju tradicionalističke vrednosti i onih koji ih uopšte ne pokazuju ili ih blago iskazuju. Samo 5,2% tradicionalista se bavi pisanjem, slikanjem, sviranjem, u odnosu na 12,4% onih koji su liberalniji u svojim stavovima. Takođe, tradicionalisti manje čitaju knjige (10,5% naspram 27,3%), manje posećuju kulturne sadržaje (4,2% prema 10,5%), ali češće svoje slobodno vreme usmeravaju na sport (bavljenje, posećivanje sportskih događaja i kladionica), kao i na odmaranje (spavanje i dosađivanje). Maturanti čvršćih tradicionalističkih stavova najviše slobodnog vremena provode uz internet i igrice, dok se na dnu lestvice nalazi bavljenje kulturnim aktivnostima i posećivanje kulturnih sadržaja.

MUZIČKI UKUS

Maturanti najviše vole da slušaju rok, pop i tehno muziku, a najmanje klasičnu. Domaća zabavna muzika je takođe jedan od omiljenih žanrova, kome su više okrenuti tradicionalisti. Najmanje omiljen muzički žanr među tradicionalistima je i džez, a kod netradicionalista (turbo)folk.

KOLIKO GLEDAJU TV I „VIŠE“ NA INTERNETU?

Svega 4,4% maturanata istaklo je da ne provodi vreme uz televiziju. I radnim i danima vikenda najveći broj maturanata provodi do tri sata dnevno uz televiziju, s tim što je radnim danima veći procenat onih koji televiziju gledaju do sat vremena, dok je vikendom znatno veći broj onih koji televiziju gledaju od tri do pet sati dnevno.

Sati dnevno uz TV	R a d n i m danom	O vikendu
Do 1 sat	45,8%	24,1%
1 do 3 sata	42,8%	45,2%
3 do 5 sati	9,2%	23,3%
5 do deset sati	1,9%	5,5%
Više od deset sati	0,3%	1,9%
Ukupno	100.0%	100%

Maturanti najviše prate filmove, serije i muzičke emisije, a posebno je zanimljivo da najmanje vole da gledaju *reality shows* i političke emisije. Vidna razlika između onih sa višim i nižim skorovima na skali tradicionalizma javlja se samo kod sportskih emisija. Naime, 74,2% tradicionalista i 48,6% netradicionalista i blagih tradicionalista prati ovaj tip emisija.

Većina maturanata radio sluša skoro svakodnevno. „Neslušalac“ radija je tek svaki peti maturant. Ne iznenađuje podatak da preko 80% boljih učenika završnih razreda srednjih škola svakodnevno koristi računare i 75% svakodnevno koristi internet. Najveći procenat maturanata, preko 85%, ima otvoren profil na *Facebook* – u.

ŠTA ČITAJU?

Neobaveznu literaturu ne čita 28,6% tradicionalista i 8,4% netradicionalista i blagih tradicionalista. Van školskih aktivnosti maturanti najčešće pročitaju jednu do tri knjige godišnje. Više od osam knjiga godišnje pročitaju tek svaki deseti maturant tradicionalističkih

uverenja, dok je taj procenat skoro tri puta veći kod netradicionalistički orijentisanih maturanata. Svakodnevno novine čita svaki treći umereni i izraženi tradicionalista i svaki peti netradicionalista i blagi tradicionalista. Magazine čitaju i jedni i drugi redovno – skoro dve trećine bar jednom mesečno, a svaki četvrti maturant bar jednom nedeljno, pročita neki časopis.

KOJE KULTURNE DOGAĐAJE POSEĆUJU?

Najčešće jednom do tri puta godišnje posećuju kulturne događaje. Najpre ih privuku koncerti narodne i pop-rok muzike, kao i biblioteke. Češće od jednom mesečno, neki sadržaj iz kulture poseti tek svaki 13-ti maturant. Učenici blažih tradicionalističkih stavova više vole da posećuju pozorišta, bioskope, galerije i muzeje, i više vole da čitaju knjige. Za razliku od njih, učenici čvršćih tradicionalističkih stavova svoja interesovanja više vole da usmere na sport i posetu kladionicama, koncerte narodne muzike, a ne na kulturu (manje od polovine tradicionalista posetilo je ustanove kulture u 12 meseci pre anketiranja). U svim kulturnim aktivnostima neznatno su aktivnije maturantkinje. Izuzetak je jedino poseta spomenicima kulture. Najizraženija razlika među polovima je kod posete bibliotekama (91,3% devojaka posetilo je barem jednom biblioteku u posmatranih godinu dana, nasuprot 64,6% momaka). Zapažena razlika postoji i kod poseta pozorišnim programima (62,1% devojaka i 44,8% momaka). Sa druge strane, sport je omiljenija aktivnost momaka.

KOLIKO SE I SAMI BAVE UMETNOŠĆU?

Samo 28,3% maturanata bavi se nekom vrstom umetnosti, dok 71,7% ne učestvuje u kulturnoj produkciji. Od onih koji se bave kulturnim stvaralaštvom najviše je onih posvećenih muzici i slikanju (oko trećine), zatim literarno stvaralaštvu (9,4%), pa glumi (7,5%). Maturanti najviše vole da igraju i pevaju, jer to najčešće ne zahteva posebne veštine, dok se najmanje bave ručnim radom. Devojke značajno više vole da čitaju, da se bave umetničkim stvaralaštvom i da posećuju ustanove kulture, više igraju, vole da provode slobodno vreme u krugu porodice, prijatelja i u gledanju televizije. Momci znatno više od devojaka sviraju i glume, vole i posećuju kladionice i sportske događaje. Istraživanje je pokazalo je da se svega 15,4% maturanata angažuje u školskim sekcijama.

ŠTA MISLE O DRUGIM NARODIMA?

Maturanti srednjih škola u Srbiji su tokom poslednjih ratova na Balkanu bili deca. Svoje stavove su kreirali tek nakon 2000-te godine. I pored toga najveću netrpeljivost ispoljavaju prema Albancima i Hrvatima, ali i prema Romima, što pokazuje sklonost maturanata ka stereotipima i predrasudama. Svaki četvrti ili peti maturant protivi se kontaktu sa drugim narodima, dok se svaki drugi (a nekad i češće) protivi odnosu sa Albancima, Hrvatima, Romima.

Etničke grupe	% odgovora u celom uzorku	
	Ništa protiv	Protivi se
Albanci	34,8%	65,2%
Romi	51,3%	48,7%
Hrvati	57%	43%
Jevreji	61,1%	38,9%
Amerikanci	63,1%	36,9%
Nemci	65,8%	34,2%
Madjari	67%	33%
Bošnjaci	67,5%	32,5%
Rumuni	67,8%	32,2%
Slovaci	72,1%	27,9%
Slovenci	74,8%	25,2%
Crnogorci	76,1%	23,9%
Makedonci	78,2%	21,8%
Rusi	82,1%	17,9%

Uglavnom nemaju ništa protiv da osoba druge nacionalnosti ili etničke pripadnosti bude njihov sused, prijatelj, kolega, drug iz razreda. Međutim, velikom broju njih nije baš drago da im to bude nastavnik, profesor ili vodeći političar. Najveći otpor se javlja pri pomisli sklapanja braka sa osobom druge nacionalnosti. To je naročito naglašeno kod učenika sa višim skorovima na skali tradicionalizma, koji se i u do deset puta većem broju od netradicionalista i blagih tradicionalista izrazito protive bračnim odnosima sa pripadnicima drugih etničkih grupa. Netrpeljivost je najmanje izražena kod maturanata u Vojvodini, dok je najjača u regionu Beograda, potom Južne i Istočne Srbije i Zapadne Srbije i Šumadije. Naime, da sa Albancima uđu u bilo kakav odnos izrazito se protivi 51% Beograđana i maturanata Zapadne Srbije i Šumadije, dok se tome izrazito protivi 38,5% Vojvođana. Zatim, trećina maturanata iz Beograda se izrazito protivi bilo kakvom odnosu sa Romima, dok isto misli svaki četvrti maturant južno od Save i Dunava i svaki peti maturant u Vojvodini. Slična situacija je i kada su Hrvati u pitanju. Skoro svaki treći Beograđanin izrazito se protivi odnosima sa Hrvatima, dok je u Vojvodini dvostruko manje onih koji imaju takav stav. Najveća otvorenost tradicionalista među maturantima je prema Rusima, Makedoncima i Crnogorcima. Rezultati ukazuju i na čvrstu vezu između tradicionalizma i ksenofobije, te su ne i blagi tradicionalisti u mnogo većem procentu otvoreni za odnose sa drugim narodima.

Da li biste imali nešto protiv da osobe iz ovih etničkih grupa...	Trajno žive u vašoj zemlji		Žive u vašem susjedstvu, gradji, ulici		Budu u istom odeljenju ili vaše kolege na fakultetu		Budu vaši profesori		Budu vaši prijatelji		Budu vodeći političari u zemlji		Postanu vaši srodnici preko brata, sestre, roditelja, deteta		Bude vaš supružnik	
	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Hrvati	63,9	18,6	65,1	18,6	68,7	17,8	57	22,9	67	19	30,4	39	55,3	26	48,1	29,1
Bošnjaci	75,8	15,9	77,3	8,5	79,1	8,8	68,9	12,5	77,1	8,9	41,2	26,9	64	15,4	56	19,4
Crnogorci	83,2	4,5	84,7	4,7	85,8	4,9	76	9,2	85,7	4,8	46,8	23,6	76,5	9,7	69,6	11,9
Slovenci	83,5	5,3	85,5	4,7	85,9	5,2	74,9	9,4	84,3	5,1	45,5	23,7	73,3	9,8	65,3	13,9
Makedonci	86,5	3,7	87,4	3,8	88,4	4,1	78,5	7,9	86,9	4,4	49,4	21,5	77,6	8,6	70,3	12,1
Romi	65	18,3	59,1	22,2	67,4	18,5	56	24,5	61,5	19,6	33,7	36,3	39,3	33,2	27,9	42,7
Albanci	38,9	44,8	40,3	43,1	46,4	39,5	38,1	45,2	41,3	41,5	21,5	56,5	29,6	50,7	22,1	57,2
Jevreji	71	13,6	70,9	13,6	73,9	12,5	63,2	17,7	70,4	14,1	38,6	29,5	55,2	22,7	44,9	27,9
Mađari	75,3	8,8	76,9	9,4	79,1	8,6	68,6	13,7	78	9,2	39,9	27,5	63,4	16,1	54,3	20,6
Slovaci	81,5	5,6	82,3	6,3	83,2	6,5	72,8	10,3	82,3	6,3	43,6	24	69,2	12,4	61,4	16,4
Rumuni	77,8	7,3	77,7	8,2	80,6	7,8	69,5	12,3	78,7	8,1	40,9	26,5	63,5	15	53,6	20,1
Nemci	71,2	14	73,4	13,2	76,2	12,6	66,6	16,8	76,1	12,1	38,8	30,6	64,4	18,1	59,1	20,3
Amerikanci	66,8	19,9	70,4	17,9	73	17	64,6	21,1	72,4	16,7	35,7	38	62,8	20,7	59,3	23
Rusi	89,2	3,7	90,2	3,5	91	3,8	82,8	6,8	89,7	3,8	55,6	18,5	81,9	8	76,1	9,8

OSEĆANJE PRIPADNOSTI

Maturanti Srbije su socijalni tipovi koji kod sebe, bez obzira na vrednosnu orijentaciju, prvenstveno izdvajaju i cene pripadnost polu i pripadanost porodici. Učenici sa izraženijim tradicionalističkim orijentacijama ističu svoju veru i naciju ne kao isključive, već kao „romantičarske“ stavove, prvenstveno se osećaju patriotama. Netradicionalisti i blagi tradicionalisti pored Srbije kao „svoj dom“ vide i Evropu i svet.

Osećaj pripadnosti	Tradicionalisti	Netradicionalisti
Živo biće	0%	1%
Građanin/građanka sveta	6,5%	25%
Evropljanin/Evropljanka	4,9%	11,8%
Balkanac/Balkanka	5,9%	3,3%
Državljanin/ka Srbije	16,8%	14,3%
Pripadnik/ca svoje rase	6,5%	3%
Pripadnik/ca svoje vere	31,4%	24,3%
Pripadnik/ca svog naroda	32,4%	24,3%
Pripadnik/ca određenog drugog naroda	5,9%	3,7%
Stanovnik/ca određenog grada	21,1%	17,7%
Član/ica određene političke stranke	16,8%	8,9%
Porodični status	68,1%	79,3%
Polni status	54,6%	57,2%

KO SU IM IDOLI?

Većina nema idole, ali se dive određenim ličnostima. Sve češće kao uzore vide članove svoje porodice i prijatelje, te se može zaključiti da „biti popularan i moćan“ više nisu najcenjenije osobine. Pored osoba iz privatne sfere, najviše cene i poštuju pevače zabavne i kiču veoma bliske folk muzike. Tradicionalisti obožavaju domaće pevače/pevačice i glumce/glumice koji neretko povlađuju primitivnom ukusu, dok ne i blagi tradicionalisti poštuju i neke strane pop i rok zvezde (Bob Marley, Lady Gaga, Jim Morrison, Kurt Cobain). Sve estradne ličnosti navedene kao idoli maturanata ne poseduju nikakvu moć, već su, jednostavno, popularni, što se pripisuje velikom uticaju masovnih medija.

Domaće i strane sportiste kao svoje idole vidi 27,2% tradicionalista koji imaju nekog idola (ili 11% od ukupnog broja tradicionalista) i 14,5% netradicionalista i blagih tradicionalista (odnosno 3,5% od ukupnog broja netradicionalista i blagih tradicionalista). Idoli su im prvenstveno strani i manji broj domaćih fudbalera i košarkaša (koji igraju za inostrane klubove), dok su učenici okrenuti tradicionalizmu kao svog idola naveli i ultimate fightera Fedora Emelianenka. Sa druge strane, teniser Novak Đoković je idol samo netradicionalistima i blagim tradicionalistima među kojima 3% obožava ovog sportistu.

Tradicionalisti kao svoje idole češće navode političare, istorijske ličnosti i vojskovođe – „ratnike“: premijera Dačića, organizatora atentata na premijera Đinđića Milorada Ulemeka Legiju, Muamera el Gadafija, Vladimira Putina, Tita i četničkog vođu iz Drugog svetskog rata Dragoljuba Dražu Mihajlovića, ali i Nikolu Teslu. Od umetnika nisu imenovali nijednu osobu koju cene. Maturanti sa netradicionalnim i blagim tradicionalističkim stavovima ipak cene i umetnike (Ernesta Hemingveja, Fridu Kalo, srpskog pisca Milorada Pavića, Pola Gogena, Agatu Kristi, Mihaila Ljermontova), a od političara i istorijskih ličnosti poštuju Tita, Napoleona, Muamera el Gadafija, Mahmatmu Gandija i Zorana Đinđića. Profesori su omiljene ličnosti 2,6% tradicionalista koji imaju idole i 5,5% netradicionalista i blagih tradicionalista. Preko dva posto tradicionalista koji imaju idole i isto toliko netradicionalista i blagih tradicionalista je kao idola navelo samog sebe.

DA LI POZNAJU DEMOKRATSKE VREDNOSTI?

Manje od četvrtine tradicionalista i tek svaki drugi netradicionalista i blagi tradicionalista zna da navede barem jednu demokratsku vrednost. Prvenstveno izdvajaju slobodu i ljudska prava, pa ravnopravnost i toleranciju. Maturanti koji su okrenuti liberalnijim stavovima imaju veće znanje o demokratiji i demokratskim vrednostima. Važno je napomenuti da se mali broj maturanata, najmlađih birača, setio nezavisnosti i individualizma. Ovaj podatak ukazuje da bi ustanove obrazovanja i mediji i dalje trebalo da rade na razvijanju demokratske svesti kod mladih.

Vrednost	Tradicionalisti	Netradicionalisti
Tolerancija	13,3%	21,6%
Nezavisnost	2,2%	4,5%
Ravnopravnost	26,7%	42,3%
Slobode i prava	88,9%	79,7%
Individualizam/inicijativa	4,4%	4,5%

PROFIL TRADICIONALISTE I NETRADICIONALISTE

Tradicionalista je češće osoba muškog pola sa izraženom netrpeljivošću prema drugim narodima, pohađa srednju stručnu školu, prati sportske događaje, odlazi u kladionice, voli provod i zabavu, sluša popularnu muziku, malo čita, a najređe se može sresti u ustanovama kulture. Sa druge strane, osoba netradicionalnih i blagih tradicionalističkih stavova češće je osoba ženskog pola otvorena za upoznavanje i povezivanje sa drugim narodima, pohađa gimnaziju, slobodno vreme najčešće provodi sa prijateljima, ali voli da čita, pa od ustanova kulture, iako se retko sreće u njima, najviše voli da poseti biblioteku i pozorište, dok najmanje odlazi na sportske događaje i u kladionice.

Kad se rezultati ovog istraživanja uporede sa istraživanjima vrednosnih orijentacija mladih sprovedenih ranijih godina, može se zaključiti da maturanti u Srbiji pokazuju liberalnije stavove, da postepeno prihvataju „nove“ vrednosti, savremene tendencije i kulturne obrasce. Ono što može izazvati bojazan jeste još uvek izražena netrpeljivost prema drugim narodima koja je prisutna naročito kod osoba tradicionalističkih stavova.

IZGLEDI:

Rezultati ovog veoma važnog istraživanja pokazuju da pred nadležnim vlastima, institucijama i organizacijama stoji krupan, odgovoran i za budućnost celog društva suštinski značajan zadatak da sa više organizovanosti, odgovornosti i posvećenosti koncipiraju i dosledno sprovode mere koje će na mlade uticati u pravcu prihvatanja vrednosti, standarda, normi i oblika ponašanja svojstvenim članovima jednog otvorenog demokratskog društva. Ovo se posebno odnosi na nadležne državne organe, obrazovne institucije i medije, ali i na političke stranke i organizacije civilnog društva.